

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ваня Атанасова Бойчева (Бирданова), д.м.

Катедра „Хигиена, медицинска екология, професионални заболявания и медицина на
бедствените ситуации”

Факултет „Обществено здраве”, Медицински университет-Плевен

ОТНОСНО: публична защита на дисертационен труд за присъждането на образователна и научна степен „Доктор” на гл. асистент Донка Николова Димбарева, д.б., докторант на самостоятелна подготовка в Национален център по обществено здраве и анализи (НЦОЗА)

Общо представяне на процедурата

Със Заповед № РД-132-/12.03.2025 г. на Директора на НЦОЗА съм избрана за външен член на Научно жури във връзка със защита на дисертационен труд на тема: „Генетично модифицирани организми в хранителни продукти на българския пазар. Информираност и нагласи на потребителите” относно придобиване на образователна и научна степен „Доктор” в област на висше образование 7. „Здравеопазване и спорт”, професионално направление 7.1 „Медицина”, докторска програма „Хигиена” (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.) с автор главен асистент Донка Николова Димбарева, д.б. Научни ръководители на дисертацията са проф. Цвета Петрова Георгиева, д.м. и доц. инж. Теодор Иванов Панев, д.м.

Докторантът е представил всички необходими документи съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и Правилника за развитие на академичния състав на НЦОЗА.

Професионално развитие на кандидата

Донка Николова Димбарева е родена на 14.01.1988 г. Завършва висше образование през 2012 г. в Университета по хранителни технологии - Пловдив като магистър – инженер по специалност „Анализ и контрол на хранителните продукти”. През периода 2013-2016 г. защитава дисертация на тема: „Микробиологично консервиране на кремообразни продукти” и придобива ОНС „Доктор” по биология.

От 2017 г. е асистент, а от 2018 г. до момента е главен асистент в Дирекция „Аналитични и лабораторни дейности”, отдел „ГМО” в Национален център по обществено здраве и анализи (НЦОЗА). Гл. асистент Димбарева е провела множество

международни курсове и национални обучения с високо ниво на компетентност в областта на аналитични и лабораторни дейности, свързани с безопасността на храните. Донка Димбарева, д.б. е член на Българското дружество по хранене и диететика, Българската асоциация по общественото здраве, Българското токсикологично дружество, Европейската асоциация по общественото здраве и Световната федерация на асоциациите по общественото здраве. Владее английски и немски език.

Актуалност на темата

Генетично модифицираните организми (ГМО) са важна тема, която предизвиква научни, етични и социални дискусии. Това се дължи на потенциалните им негативни ефекти върху околната среда, свързани с непредсказуемото разпространение на модифицираните гени в дивите видове, което може да наруши екосистемите. Технологиите, използвани за създаването на ГМО, могат да променят генетичната структура на храните. Освен това, има опасения за възможни здравословни рискове, като например нови алергии, които могат да възникнат от консумацията на ГМО храни. От друга страна, генното инженерство предлага и ползи, като например повишена устойчивост на културите към вредители и климатични промени, подобрена хранителна стойност и намалена употреба на пестициди. Тази тема е особено актуална, тъй като Европейският съюз има стриктни правила относно одобрението и търговията с ГМО.

Структура на дисертационния труд

Настоящата разработка е първа за България и българските потребители относно актуалното съдържание ГМО в хранителни продукти и степента на тяхното съответствие с регулаторните изисквания. Анализирани са данни за информираността и съвременните нагласи на потребителите за безопасността и използването на ГМО в храните. Дисертационният труд е представен на 141 стандартни страници и притежава качествата на напълно завършен научен продукт. Дисертацията е онагледена с 4 таблици и 22 фигури. Библиографската справка включва 129 литературни източника, от които 122 на латиница и 7 на кирилица. Изложението е ясно, структурата на дисертационния труд е правилно изградена, отделните раздели са добре балансирани.

Литературният обзор обхваща всички аспекти на зададената тема и логично извежда аргументацията за провеждане на научното проучване. Представени са данни за генно модифицирани организми, генетично модифицираните растения и животни, продукти, съдържащи ГМО, контрол и регулация на ГМО в България, ползи и

предимства, както и рисковете и недостатъци на ГМО, етични и социални проблеми, анализ на хранителни проби за съдържание на ГМО в хранителни продукти. Направеният обзор показва добрата информираност на докторантката за научната дискусия по темата в съвременната литература. Целта на дисертацията е ясно определена: да се направи обективен анализ на присъствието на ГМО на пазара в България, да се оцени тяхното съответствие с действащото законодателство, както и да се проучи степента на информираност и възприятията на българските потребители относно ГМО като цяло.

Поставените 5 задачи са правилно формулирани и напълно отговарят на целта на научното изследване.

Обект на изследването са 143 различни видове проби за наличието на ГМО от хранителни продукти, предлагани на българския пазар като пуканки, соев протеинов изолат, соев гранулат, сладка царевича, снаксове, вафли, колбаси и др. Приложените високоспециализирани количествени и качествени молекулярно-генетични методи за откриване на ГМО и получаваните от тях продукти позволяват да се оцени съответствието между декларираните характеристики на етикета и реалните ГМО съставки в продукта. Проведена е анкета сред 167 потребители в България, с включени общо 14 въпроса с избираеми отговори, която проучва информираността и нагласите на потребителите, относно ГМО. Резултатите от научната разработка са представени и компетентно обсъдени в 5 глави. Логично са изведени 5 основни извода, които напълно приемам. Направените изводи отговарят на поставените задачи и подчертават основните достижения на дисертационния труд.

Приноси на дисертационния труд

Приносите на дисертацията са добре формулирани и са резултат от проучването. Докторант Димбарева аргументира 6 научни приноса, които напълно приемам. Извършен е задълбочен молекулярно-генетичен анализ за наличието на ГМО в хранителни продукти, предлагани на българския пазар. Потвърждават се резултати от проучвания, проведени в други държави от Европейския съюз за значителен дял проби (88%), които не съдържат ГМО и ниско ниво на замърсяване на фона на увеличаване на откритите ГМ събития. Основен принос на дисертационния труд с методологично-приложен характер е въведената бърза, точна и надеждна молекулярно-генетична методология за откриване на всички ГМО, разрешени в ЕС, в един единствен PCR експеримент. Предложената методология би могли да намери приложение и в други

области, например при определянето на алергени. Проучванията за присъствието на ГМО на българския пазар и проведената анкета сред населението могат да допринесат за по-добра информираност и повишаване на доверието в обществото по отношение на ГМО и свързаните с тях въпроси.

Публикации, свързани с дисертационния труд

Във връзка с дисертационния труд гл. асистент Димбарева е представила 4 научни публикации, 1 участие в международен и 8 участия в престижни национални форуми и конгреси. Всички представени публикации са свързани с темата на дисертационния труд.

Автореферат на дисертационния труд

Авторефератът на научната разработка напълно отговаря на изискванията и прецизно обобщава осъщественото от докторантката проучване.

В заключение, представената ми за становище дисертация на Донка Николова Димбарева съдържа научни и научно-приложни резултати, които имат съществен принос в науката и напълно покриват изискванията за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“.

На тези основания гласувам положително и предлагам на членовете на многоуважаемото Научно жури да гласуват положително за присъждането на образователна и научна степен „ДОКТОР“ на Донка Николова Димбарева по докторска програма „Хигиена“ (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.).

28.03.2025 г.

С уважение:

доц. д-р Ваня Бойчева (Бирданова), д.м.